

Pavel Šturma, Stanislava Hýbnerová, Harald Christian Scheu, Jan Ondřej a Roman Šťastný: Mezinárodní právo na přelomu tisíciletí

Univerzita Karlova v Praze – nakladatelství Karolinum, Praha, 1999, 115 s.

Monika Bayerová

Na konci loňského roku vydala Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, sborník – zvláštní číslo *Acta Universitatis Carolinae Iuridica* – s názvem „Mezinárodní právo na přelomu tisíciletí“. Autory jednotlivých příspěvků jsou členové Katedry mezinárodního práva. Jak hned v úvodu připomíná doc. Šturma, snahou autorů je „soustředit se na závažné a v dobrém slova smyslu „aktuální“ problémy mezinárodního práva.“

Celou publikaci tvoří, kromě krátkého úvodu, pět studií jednotlivých, výše zmíněných, autorů. První příspěvek nese název „Mezinárodní právo na prahu 21. století (dosažený stav, neúspěch a perspektivy)“ a jeho autorem je docent Pavel Šturma, který konstatuje, že „...mezinárodní právo skutečně reguluje více či méně efektivně mezinárodní vztahy.“ Autor sleduje proměny a rozvoj mezinárodního práva ve vztahu k subjektům, tvorbě norem a jejich aplikaci.

V souvislosti se subjekty připomíná změny v počtu států, coby základního subjektu mezinárodního práva a růst vlivu mezivládních organizací na prosazování společného zájmu mezinárodního společenství. Stranou zájmu autora nezůstal ani jednotlivec a jeho postavení v mezinárodním právu, poměrně podrobně je ve studii rozebrán i systém ochrany menšin a vývoj, který prodělal, včetně nejdůležitějších politických a právně závazných instrumentů. Čtenáři je znovu připomenut význam a důležitost kontrolních mechanismů lidských práv. V části studie nazvané „Nadnárodní společnosti“ autor

upozorňuje, že „...ani nedostatek mezinárodněprávní subjektivity jim nebrání uzavírat se státy kontrakty, které sice nejsou mezinárodními smlouvami, ale dosti je připomínají.“

Pokud jde o tvorbu norem mezinárodního práva, připomíná autor fakt, že mezinárodní právo veřejné prodělalo ve 20. století změny kvantitativní i kvalitativní. Velký prostor je věnován problematice různosti pravidel mezinárodního práva, především kogentním a dispozitivním pravidlům. Dále se autor věnuje pramenům mezinárodního práva a jejich vzájemným vztahům.

Závěr studie se týká aplikace mezinárodního práva ve vnitrostátní sféře a v mezinárodním systému, včetně odkazů na konkrétní kroky, které státy činily, pokud jde o mezinárodněprávní odpovědnost států.

Autorkou následující, druhé části sborníku s názvem „Lidská práva žen na prahu 21. století: světová a evropská perspektiva“, je docentka Stanislava Hýbnerová, která stručně nastiňuje genezi mezinárodněprávní ochrany žen. Převážná část tohoto příspěvku je věnována Úmluvě o odstranění všech forem diskriminace žen z roku 1979. Autorka rozebírá klíčová ustanovení tohoto dokumentu a konstatuje, že „Právní povaha lidských práv žen, tak jak ji reflektuje Úmluva..., je pouze základem pro vytvoření struktur a mechanismů, které by ženám zajistily skutečnou bezpečnost a integritu... Úmluva tak vytváří architekturu vyžadující další konstrukci.“

Univerzální právní úpravu lidských práv žen doplňuje situace v Evropě, založené na paritní demo-

kracii, která „...vychází z poznatku, že rovnost mužů a žen, právní i faktická, je předpokladem pro fungování demokratické společnosti.“

Christian Harald Scheu je autorem příspěvku nazvaného „Mezinárodní ochrana práv dítěte.“ I tento příspěvek, ač je svým rozsahem kratší, přináší čtenáři mnoho nových a zajímavých informací týkajících se vývoje problematiky postavení dítěte v mezinárodním právu. Nejprve autor stručně objasňuje proces vzniku Úmluvy o právech dítěte a následně se věnuje výkladu této úmluvy, vysvětluje pojem „nejlepšího zájmu dítěte“, který se v úmluvě objevuje v článku 3.

V další části svého příspěvku autor zasazuje Úmluvu o právech dítěte do evropského kontextu a připomíná doporučení 1121 (1990) Parlamentního shromáždění Rady Evropy, „...ve kterém státy výslovně uvítaly přijetí Úmluvy o právech dítěte.“ Dalšími instrumenty přijatými na půdě Rady Evropy, které autor zmiňuje, jsou v roce 1995 přijatá Evropská úmluva o uplatňování práv dítěte a doporučení 1586 (1996) s názvem strategie pro děti. Závěr příspěvku je věnován kontrolnímu mechanismu Úmluvy o právech dítěte.

Předposlední část publikace nazval autor Jan Ondřej „Mezinárodní ochrana životního prostředí na konci 20. století.“ Připomíná, že „Základem pro ochranu životního prostředí v obecné rovině...se stala Stockholmská deklarace z r. 1972“ a dále se věnuje vymezení pojmu a zásadám mezinárodní ochrany životního prostředí, při jejich výčtu vychází z výše zmíněné Stockholmské deklarace a z Deklarace z Rio de Janeira o životním prostředí a rozvoji z roku 1992. Následně se autor věnuje mezinárodním smlouvám chránícím životní prostředí a upozorňuje, že „...mezinárodněprávní ochrana není založena

na jedné nebo několika smlouvách, které by představovaly kodifikační základ této oblasti mezinárodního práva.“ Závěr příspěvku nastiňuje perspektivy ochrany životního prostředí.

Autorem posledního příspěvku, v pořadí již pátého, je Roman Šťastný. Tato část nese název „Použití Evropské úmluvy na ochranu základních lidských práv a svobod v soukromoprávních vztazích.“ Nejprve se autor zaměřil na vývoj mezinárodního práva – možnosti jednotlivce podat stížnost k mezinárodnímu soudu, jeho postih, spáchá-li zločin podle mezinárodního práva. Autor také rozebírá povinnosti jednotlivce, které mu ukládají mezinárodní dokumenty a vliv, který měl právní vývoj na výklad Evropské úmluvy. Cílem, ke kterému autor šel je rozbor principu *Drittwirkung*. Tomu odpovídá i prostor, který této problematice věnuje. Dále se zabývá judikaturou Komise a Soudu, pokud jde o právo na respektování soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence (čl. 8) svobodu shromažďování a sdružování (čl. 11), vydání do cizího státu. V závěru příspěvku jsou stručně zmíněny důvody ztráty žalobního práva před orgány Evropské úmluvy.

Přestože (a nebo právě proto), že se tato publikace věnuje pouze některým problémům mezinárodního práva veřejného, je její přínos nezanedbatelný. Čtenář se dozví množství aktuálních informací včetně směrů, kterými se současné mezinárodní právo ubírá. Otázky zde zpracovávané a rozebírané jednotlivými autory jdou nad rámec základního kurzu mezinárodního práva veřejného vyučovaného na brněnské právnické fakultě. Sborník dává čtenáři možnost rozšířit si své znalosti z mezinárodního práva veřejného, mohl by být použit jako doplňkový pramen při výuce tohoto předmětu.